

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Problemlı İnternet Kullanımının İncelenmesi

An Investigation of Internet Addiction and Problematic Internet Use of Secondary And High School Students*

Nuri ERDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
nuri.erdemir@inonu.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-5106-7884

Mustafa KUTLU

Prof.Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
mustafa.kutlu@inonu.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-1919-7371

Öz: Araştırmanın amacı, ortaokul ve lise öğrencilerinin İnternet bağımlılığı düzeyleri ve problemlı İnternet kullanımı durumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek ve İnternet bağımlılığı düzeyleri ve problemlı İnternet kullanımı durumları hakkında derinlemesine bir araştırma yapmaktır. Bu nedenle araştırmada karma yöntemlerden Açıklayıcı Sıralı Desenden faydalanılarak öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerinin hangi yönde ve ne düzeyde olduğu araştırılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda veri toplamak amacıyla kişisel bilgiler formu ile YİBTKF kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeyleri hakkında daha derinlemesine bilgi toplamak için görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın evreni Türkiye'nin doğusunda bulunan bir ilin merkez ilçelerinde bulunan ortaokul ve lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel örneklemini ise ortaokul ve liselerden 1453 öğrenci oluşturmaktadır. Nitel örneklemini ise 14 öğrenci oluşturmaktadır. Veri seti normallik ölçütlerini sağlamadığı için Non-Parametrik testler (Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis testi, Spearman Sıra Farkları Korelasyon) kullanılmıştır. Nitel boyutu için yapılan görüşmelerin sonucunda elde edilen veriler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonuçları alanyazındaki bulgularla birlikte ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İnternet bağımlılığı, problemlı internet kullanımı, ortaokul öğrencileri, lise öğrencileri.

Abstract: The main purpose of this study is to examine the Internet addiction levels and problematic Internet use of students continuing their education in secondary and high schools, and to conduct an in-depth study on Internet addiction and problematic Internet use situations in terms of various variables. For this reason, the direction and level of Internet addiction of the students were investigated by using Exploratory Sequential Design, which is a mixed method are used. In order to collect data in the quantitative dimension of the research, personal information form and YIATSF were used. In the qualitative aspect of the study, interviews were conducted to gather more in-depth information about students' Internet addiction levels. The population of the research consists of secondary and high school students in the central districts of a province in the east of

* Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında tamamladığı doktora tezinden üretilmiştir. 22. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde özet bildiri olarak sunulmuştur.

Geliş Tarihi:27.07.2024

Kabul Tarihi:06.02.2025

Yayın Tarihi:30.04.2025

Atıf: Erdemir, N. & Kutlu, M. (2025). Ortaokul ve lise öğrencilerinin internet bağımlılığı ve problemlı internet kullanımının incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 46-65. Doi: 10.33437/ksusbd.1523134

Turkey. The quantitative sample of the study consists of 1453 students who continue their education in secondary and high schools. Qualitative sample consists of 14 students. The research results were discussed together with the findings in the literature. Various suggestions were made based on the results obtained from the research.

Keywords: Internet addiction, problematic internet use, middle school students, high school students.

GİRİŞ

İnsanlık tarihindeki gelişim süreci tarım, sanayi ve bilgi toplumları olarak incelenmektedir. Son yarım yüzyılda teknolojiye hızlı ilerleme, bilginin İnternet aracılığıyla hızla dolaşımına olanak tanımış ve bireylerin bilgiye erişimi kitaplardan dijital kaynaklara kaymıştır (Yılmaz, 2006). İnternet, küresel çapta bilgisayarları bağlayan ve sürekli genişleyen bir iletişim ağıdır (Dede, 2004; Tarcan, 2005). Bu durum, bireylerin yaşamında İnternet'in etkisini artırmış ve vazgeçilmez bir parça haline getirmiştir (Dinç, 2010; Odabaşı, Kabakçı ve Çoklar, 2007). İnternet, birçok hizmet sağlayıcının bir araya gelerek milyonlarca kullanıcıya hizmet sunduğu geniş bir iletişim ağıdır (Uludoğan, 2002). İnternet, her yaştan bireyler tarafından kullanılmakta olup, Dünya nüfusunun %58.8'i (yaklaşık 4.263 milyon kişi) İnternet kullanıcısıdır (Tarcan, 2005; Internet World Stats, 2019). Türkiye'de ise yaklaşık 69 milyon kişi, yani nüfusun %83.3'ü İnternet kullanmaktadır (Internet World Stats, 2019). Türkiye İstatistik Kurumu'na göre, 2019 yılında Türkiye'de İnternet kullanıcı oranı %75.3, hanelerde İnternet erişim oranı ise %88.3'tür (TÜİK, 2019). İnternetin yaygınlaşması, hizmet çeşitliliğini artırarak her yaştan insanın ilgisini çekmiştir. Bireyler, mobil bankacılık, alışveriş, müzik, film, bilgi erişimi, haberleşme ve oyun gibi birçok etkinliği İnternet üzerinden kolaylıkla yapabilmektedir (Acat, 2019). Ancak, bu yaygın kullanım bazı problemlere yol açmıştır. İnternet ve akıllı telefon bağımlılığı, sanal oyun bağımlılığı, siber zorbalık, iletişim ve sosyalleşme sorunları, aile içi çatışmalar, akademik başarısızlık, öfke ve saldırganlık artışı gibi sorunlar özellikle ergenleri etkilemektedir (Acat, 2019; Makas, 2008). İnternetin küresel ölçekte yaygınlaşması ve bireylerin günlük yaşamında vazgeçilmez bir hale gelmesi, özellikle gelişimsel olarak hassas bir dönem olan ergenlik sürecinde çeşitli riskleri beraberinde getirmektedir.

Ergenlik, çocukluktan yetişkinliğe geçişi kapsayan, 10-13 yaşlarında başlayıp 20'li yaşlara kadar süren biyolojik, bilişsel ve sosyoduygusal değişimlerin yaşandığı bir dönemdir (Santrock, 2014). Ergenlik, bireyin gelecekteki akademik ve mesleki kararlarını şekillendirir. İnternetin kolay ulaşılabilirliği, ergenlerde internet bağımlılığı riskini artırabilir (Reiner ve diğerleri, 2017). İnternetin sınırsız ve denetimsiz kullanımı, özellikle çocuklar ve ergenlerde fiziksel ve psikososyal açıdan olumsuz etkilere neden olabilir (Eftekin, 2015). Bu durum, ergenin kritik gelişim ödevlerine zarar verebilir.

Dinç (2010), çocuk ve gençlerin İnternet kullanımı arttıkça çeşitli psikolojik bozukluklar yaşadığını ve sağlıklarının kötüleştiğini belirtmektedir. Bu nedenle, ortaokul ve lise öğrencilerinin İnternet bağımlılığı ve problemleri kullanım düzeylerini incelemek önemlidir. Araştırmanın amacı, 11-18 yaş grubundaki ortaokul ve lise öğrencilerinin İnternet bağımlılığı ve problemleri İnternet kullanımı durumlarını çeşitli değişkenler açısından değerlendirmektir. Bu çalışmanın, literatüre ve özellikle psikoeğitim programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı beklenmektedir. Literatürde karma desen araştırmaların sınırlı olduğu vurgulanarak, elde edilen bulguların rehberlik sunması amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmada, nitel ve nicel araştırma tekniklerinin bir arada kullanıldığı karma araştırma modeli tercih edilmiştir. Karma araştırma modelleri, araştırma sürecinde problemi anlamak, verileri toplamak ve analiz etmek için her iki tekniği de kullanır (Fischler, 1992). Bu çalışmada "Açımlayıcı Sıralı Desen" uygulanmaktadır. Bu desende, ilk aşamada nicel veri toplama yöntemleri, ikinci aşamada ise bu nicel veriler üzerine nitel veri toplama teknikleri kullanılmaktadır. Açımlayıcı sıralı desende temel prosedürler Tablo 1'de verilmiştir (Creswell ve Plano Clark; 2015).

Tablo 1. Açımlayıcı sıralı desenin uygulamasındaki temel prosedürler akış süreci

Basamak I	Basamak II	Basamak III	Basamak IV
-----------	------------	-------------	------------

Nitel aşamanın tasarlanması ve uygulanması	Nitel sonuçların takip edilmesi	Nitel araştırmanın planlanması ve uygulanması	İlgili sonuçların yorumlanması
--	---------------------------------	---	--------------------------------

Araştırmada, nicel boyut için ilişkisel tarama modeli ve nitel boyut için olgubilim araştırma modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin derecesini belirlemeyi amaçlar (Can, 2014; Karasar, 2011). Olgubilim araştırma modeli ise deneyimlere, yönelimlere, algılara ve kavramlara odaklanarak bu konularda derinlemesine bir anlayış geliştirmeyi hedefler (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada, öğrencilerin İnternet bağımlılığı ve problemli İnternet kullanımı ile ilgili deneyimleri ve algıları incelenmiştir.

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'nin doğusundaki bir ilin merkez ilçelerindeki 5. sınıftan 12. sınıfa kadar olan öğrencilerdir. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile 1453 öğrenci örnekleme oluşturulmuştur, bu yöntem her birimin eşit seçilme olasılığına sahip olmasını sağlar (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016).

Araştırmanın nitel kısmında, amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak bilgi açısından zengin durumlar seçilmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016). Bu yöntem, araştırmacının belirlediği ölçütlere uygun durumları derinlemesine inceleme imkanı sunar. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre ölçüt örnekleme, belirlenen ölçütlere uyan tüm durumların incelenmesini içerir. İnternet bağımlılığı ve problemli İnternet kullanımı konularında daha ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla, YİBTKF'den yüksek puan alan ve nitel aşama için gönüllü olan 14 öğrenci seçilmiştir.

Veri toplama araçları

Kişisel bilgi formu

Araştırma için hazırlanan bilgi toplama formu, katılımcı öğrencilerin sosyodemografik bilgilerini toplamak amacıyla kullanılmıştır. Form, öğrencilerin cinsiyeti, okul kademesi, sınıf düzeyi, akademik başarı durumu, anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve İnternet kullanım alışkanlıkları gibi bilgileri içeren soruları içermektedir.

Young İnternet bağımlılığı testi kısa formu

Young (1998) tarafından geliştirilen bu ölçek, Pawlikowski, Altstötter-Gleich ve Brand (2013) tarafından kısa form haline getirilmiştir. Türkçe uyarlaması Kutlu, Savcı, Demir ve Aysan (2016) tarafından yapılmıştır. Ölçek, on iki maddeyi içermekte olup, beşli likert tipinde puanlanmaktadır ("Hiçbir zaman"dan (1) "Her zaman"a (5)). Ölçeğin tersten puanlanan maddesi bulunmamaktadır. Toplam puan aralığı 12-60 arasındadır, yüksek puanlar yüksek İnternet bağımlılığını ifade etmektedir. Pawlikowski ve diğerleri (2013), ölçeğin iç tutarlık katsayısını .85 olarak bildirmişlerdir. Kutlu ve diğerleri (2016) ise yaptıkları çalışmada bu değeri .91 olarak hesaplamışlardır. Yapılan bu çalışmada güvenirlik analiz sonucu ise Cronbach alpha $\alpha = 0.84$ olarak hesaplanmıştır.

Görüşme formları

Nitel araştırmalarda veri toplama yöntemlerinden olan görüşme, sosyal bilimlerde sık kullanılan yöntemlerden birisidir ve bu teknikle gözlenemeyeni anlamaya çalışırız (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yarı yapılandırılmış formlar oluşturulduktan sonra alanında uzman iki öğretim üyesi ve iki doktorant olmak üzere dört uzmanın görüşleri ve değerlendirmeleri sonucunda oluşturulan formlara son şekli pilot uygulamaları yapıldıktan sonra verilmiştir ve katılımcılara uygulanmıştır. Görüşme formu yedi sorudan oluşmaktadır.

Verilerin toplanması

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için öncelikle Etik Kurul izni alınmış ve İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 13.02.2020 tarih oturum 4 ve karar sayısı 2020/4-3 ile onay verilmiştir. Daha sonra, katılımcılardan veri toplayabilmek için Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 21.02.2020 tarih ve 61316475-44-E.3880243 izin alınmıştır. Gerekli izinlerin ardından araştırmacı verileri toplamıştır.

Verilerin analizi

Bu araştırmada karma model kullanılmış, nicel yöntem için ilişkisel model ve nitel yöntem için olgubilimsel desen tercih edilmiştir. Veri setindeki her değişkenin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için normallik testleri yapılmış, ancak verilerin normallik ölçütlerini karşılamaması nedeniyle Non-Parametrik testler (Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis testi, Spearman Sıra Farkları Korelasyonu) kullanılmıştır. Mann-Whitney U testi cinsiyet, okul kademesi, İnternet erişim araçları gibi değişkenlere göre farklılıkları belirlemek için kullanılmıştır. Kruskal-Wallis testi ise kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumu gibi değişkenler için kullanılmıştır. Ayrıca, istatistiksel anlamlı farklılıklar bulunan gruplar arasında tekrar Mann-Whitney U testi ile farkların belirlenmesi sağlanmıştır. Etki büyüklüğü (Eta^2) değerleri de incelenmiştir. Öğrencilerin akademik başarıları ile YİBTKF puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Farkları Korelasyonu kullanılmıştır. Nitel verilerde içerik analizi yapılmış, bu analizle kavramlar ve temalar keşfedilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizi, verilerin düzenlenmesi, literatür incelenmesi, kodlama ve tema oluşturma aşamalarını içerir (Creswell, 2015). Geçerlik ve güvenirlik için çeşitleme stratejisi kullanılmıştır, bu kapsamda üç uzmanın katılımı sağlanmıştır. Nicel analizlerde yüksek puan alan katılımcılar arasından gönüllü olanlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar öğrenciler için Ö1, Ö2, vb. kodlarla tanımlanmış ve süreç 7 temel soru ile tamamlanmıştır. Alıntılarla sonuçlar açıklanarak geçerlik sağlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya 889 kız, 564 erkek ve 713'ü ortaokul, 740'ı lise öğrencisi olmak üzere toplam 1453 öğrenci katılmıştır.

Tablo 2. YİBTKF toplam puanı betimsel istatistikler ($n=1453$)

n	$\bar{x}$	Ort.	Mod	S^2	Ss	Min	Maks.	Skewness	Kurtosis	Kolmogorov Smirnov (K-S)
1453	24.45	23	21	64.313	8.020	12	60	.867	.630	.000

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırmada YİBTKF toplam puanı betimsel istatistikleri 1453 örneklem sayısı üzerinden ortaokul ve lise öğrencilerinin $\bar{x}=24.45$, skewness .867, kurtosis .630 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan minimum puan 12, maksimum puan 60 olarak bulunmuştur.

Derginin sayfa sayısı kısıtlaması nedeniyle bazı değişkenlere ilişkin bulgular; istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamış ya da saptanmış fakat etki büyüklüğü açısından Eta^2 düşük bir fark olduğundan tablolara yer verilmeden bulgular şeklinde yazılı olarak verilmiştir.

Öğrencilerin YİBTKF toplam puan sonuçlarına göre;

Cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($U=221239$, $p<.05$). Erkeklerin YİBTKF puanları kızların YİBTKF puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Fakat $Eta^2=.008$ gruplar arasında çok düşük bir fark olduğunu göstermektedir. Okul kademesi açısından göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($U=225651.500$, $p<.05$). Lise öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeyleri ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Fakat $Eta^2=.017$ gruplar arasında çok düşük bir fark olduğunu göstermektedir. Kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır [$X^2_{(2)}= 2.048$, $p>.05$]. İnternet erişiminde kullanılan araca göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($U=205195.500$, $p>.05$). Öğrencilerde akıllı telefona sahip olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($U=212902.000$, $p<.05$). Akıllı telefon sahibi olan öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerinin sahip olmayan öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Fakat $Eta^2=.024$ gruplar arasında çok düşük bir fark olduğunu göstermektedir. Kullanılan İnternet hizmet türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($U=176782.500$, $p<.05$). İnternet'i wifi ile kullanan öğrenciler ile İnternet'i mobil ya da kablolu kullanan öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır. Fakat $Eta^2=.010$ gruplar arasında çok düşük bir fark olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin anne öğrenim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(3)}= 13.128$, $p<.05$]. Anne öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeyleri de paralel şekilde yükselmektedir. Sonuçta bulunan $Eta^2=.008$ gruplar arasında düşük bir fark olduğunu göstermektedir. Genel olarak

algılanan anne tutumuna göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(3)}= 29.886$, $p<.05$]. İlgisiz ve otoriter olarak algılanan annelerin öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeyleri demokratik ve aşırı koruyucu olarak algılayan öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur. Sonuçta bulunan $Eta^2=.028$ gruplar arasında düşük düzeye yakın bir fark olduğunu göstermektedir. Baba öğrenim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(3)}= 19.681$, $p<.05$]. Baba öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeyleri de buna paralel şekilde yükselmektedir. Sonuçta bulunan $Eta^2=.009$ gruplar arasında düşük bir fark olduğunu göstermektedir. Genel olarak algılanan baba tutumuna göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(3)}= 18.228$, $p<.05$]. İlgisiz ve otoriter olarak algılanan babaların öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeyleri demokratik ve aşırı koruyucu olarak algılayan öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur. Sonuçta bulunan $Eta^2=.019$ gruplar arasında düşük düzeyde bir fark olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Öğrencilerde günlük ortalama İnternet kullanım süresine göre YİBTKF toplam puanına ilişkin Kruskal-Wallis test sonuçları ($n=1453$)

Gruplar	n	$\bar{X}_{sıra}$	sd	X^2	p	U	Eta^2
A) 2 saatten az	541	501.30	2	347.382	.000	A<B, A<C	.238
B) 2 saat - 4 saat	537	746.31				B<C	
C) 4 saat ve üzeri	375	1024.96					

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerde günlük ortalama internet kullanım süresine göre YİBTKF toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal-Wallis testinde, öğrencilerde günlük ortalama internet kullanım süreleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(2)}=347.382$, $p<.05$]. Söz konusu bu farklılığı saptamak için Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın, YİBTKF puanları açısından günlük ortalama İnternet kullanım süresi 2 saatten az olanlarla 2 saat ile 4 saat olanlar arasında 2 saat ile 4 saat olanlar lehine ($z=-10.360$, $p<.01$), 2 saatten az olanlar ile 4 saat ve üzeri olanlar arasında 4 saat ve üzeri olanlar lehine ($z=-17.595$, $p<.01$), 2 saat ile 4 saat olanlarla 4 saat ve üzeri olanlar arasında 4 saat ve üzeri olanlar lehine ($z=-10.870$, $p<.01$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Fakat örneklem sayısının p sonucunu etkileyebileceği dikkate alınarak etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Sonuçta bulunan $Eta^2=.238$ gruplar arasında geniş bir fark olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Öğrencilerde internet kullanım amaçlarına göre YİBTKF toplam puanına ilişkin kruskal-wallis test sonuçları ($n=1453$)

Gruplar	n	$\bar{X}_{sıra}$	s d	X^2	p	U	Eta^2
A) Bilgi edinme - araştırma	494	524.22	4	221.59	.00	A<B, A<C, A<D, A<E	.140
B) İletişim	226	790.22		6	0	B<C, B<D, B>E	
C) Eğlence	460	880.83				C>E	
D) Oyun oynama	135	932.33				D>E	
E) Diğer	138	635.72					

Tablo 4 incelendiğinde İnternet kullanım amaçlarına göre YİBTKF toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal-Wallis testinde, öğrencilerinde İnternet kullanım amaçları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(4)}=221.596$, $p<.05$]. Söz konusu bu farklılığı saptamak için Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın, YİBTKF puanları açısından İnternet kullanım amaçları bilgi edinme araştırma olanlarla iletişim olanlar arasında iletişim olanlar lehine ($z=-7.989$, $p<.01$), bilgi edinme araştırma olanlarla eğlence olanlar arasında eğlence olanlar lehine ($z=-12.997$, $p<.01$), bilgi edinme araştırma olanlarla oyun oynama olanlar arasında oyun oynama olanlar lehine ($z=-9.837$, $p<.01$), bilgi edinme araştırma olanlarla diğer olanlar arasında diğer olanlar lehine ($z=-3.118$, $p<.01$), iletişim olanlarla eğlence olanlar arasında eğlence olanlar lehine ($z=-2.748$, $p<.01$), iletişim olanlarla oyun oynama olanlar arasında oyun oynama olanlar lehine ($z=-3.219$, $p<.01$), iletişim olanlarla diğer olanlar arasında iletişim olanlar lehine ($z=-3.503$, $p<.01$), eğlence olanlar ile diğer olanlar arasında eğlence olanlar lehine ($z=-6.274$, $p<.01$), oyun oynamak olanlarla diğer olanlar arasında oyun oynama olanlar lehine ($z=-6.039$, $p<.01$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Fakat örneklem sayısının p sonucunu etkileyebileceği dikkate alınarak etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Sonuçta bulunan $Eta^2=.140$ gruplar arasında geniş bir fark olduğunu

göstermektedir. Ailenin (asgari ücretin katları) sosyoekonomik durumuna göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(3)} = 34.360$, $p < .05$]. Sonuçta bulunan $Eta^2 = .008$ gruplar arasında düşük bir fark olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Öğrencilerde sosyal medya kullanım durumuna göre YİBTKF toplam puanına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları ($n=1453$)

Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	Eta ²
Kullanıyorum	798	820.60	654835.50	186655.500	.000	.052
Kullanmıyorum	655	612.97	401495.50			

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerde sosyal medya kullanım durumuna göre sosyal medya kullanan öğrenciler ile sosyal medya kullanmayan öğrencilerin YİBTKF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($U=186655.500$, $p < .05$). Fakat örneklem sayısının p sonucunu etkileyebileceği dikkate alınarak etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Sonuçta bulunan $Eta^2 = .052$ gruplar arasında orta düzey bir fark olduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Öğrencilerde İnternet kullanımıyla ilgili ailesiyle yaşadıklarını ifade eden duruma göre YİBTKF toplam puanına ilişkin Kruskal-Wallis test sonuçları ($n=1453$)

Gruplar	n	X _{sıra}	s d	X ²	p	U	Eta ²
A) Her zaman uyarılırim	148	956.01	4	415.402	.000	A>C, A>D, A>E	.264
B) Çoğu zaman uyarılırim	216	1014.75				B>C, B>D, B>E	
C) Bazen uyarılırim	455	839.12				C>D, C>E	
D) Nadiren uyarılırim	417	573.63				D>E	
E) Hiçbir zaman uyarılmam	217	344.02					

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerde İnternet kullanımıyla ilgili ailesiyle yaşadıklarını ifade eden duruma göre YİBTKF toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Kruskal-Wallis testinde, öğrencilerde İnternet kullanımıyla ilgili ailesiyle yaşadıklarını ifade eden duruma göre gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(4)} = 415.402$, $p < .05$]. Söz konusu bu farklılığı saptamak için Mann-Whitney U testi ile çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonuçta bulunan $Eta^2 = .264$ gruplar arasında geniş bir fark olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Öğrencilerde geçen yılki genel not ortalaması ile YİBTKF toplam puanı Spearman Sıra Farkları korelasyon analizi sonuçları ($n=1453$)

Değişken	n	r	p
Genel not ortalaması YİBTKF toplam puanı	1453	-.102	.000

Öğrencilerde geçen yılki genel not ortalamaları ile Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu toplam puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon işlemi, geçen yılki genel not ortalaması ile YİBTKF toplam puanı arasında, negatif yönde ve anlamlı düzeyde düşük bir ilişkinin olduğunu göstermektedir ($r = -.102$, $p < .05$).

Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen temalar

Araştırmanın bu kısmında öğrenciler ile yapılmış olan görüşmelerin analizleri sonucunda ortaya çıkan temalara yer verilecektir.

İnternet kavramı bağlamındaki soruları verilen cevaplara ilişkin analizler

Öğrencilerin İnternet'i nasıl tanımladıkları, kullanım amaçları ve erişememe durumunda neler hissettiklerine ilişkin izlenimlerinin neler olduğunu öğrenebilmek için öğrencilere bazı sorular sorulmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde "bilgiye erişimde kolaylık sağladığı pratik ve yararlı olduğu, sosyal medya, oyun oynamak, ders çalışmak ve bilgi edinmek amaçlarıyla kullandıkları, erişememe durumunda ise öfke, sıkıntı, zorlanma ve olumsuzluk yaşadıklarını" belirtmişlerdir. Bu temalara ilişkin kodlar aşağıda Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. İnternet kavramı bağlamındaki soruların içerik analizleri (n=14)

Temalar	Kodlar
Tanımlama	Bilgiye erişim, bilişim ağı, eğlenme, iletişim, pratiklik, yaşam, sosyal ağ, sosyalleşme, yararlı, zararlı
Amaçlarım	Sohbet, bilgi edinme, ders çalışma, haberler, alışveriş, maç, video, film, dizi, oyun oynama, zaman harcama, sosyal medya, müzik
Erişememe durumu	Öfke, sıkıntı, olumsuzluk, zorlanma, bunalım, boşluk, bir şey hissetmeme, stres, eksiklik, başka şeylere zaman, hırs

Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı İnternet bağlamındaki sorulara cevap vermişlerdir. Öğrencilerin 4'ü (4/14) İnternet'in çok iyi bir şey, yararlı olarak tanımlamaktadır. **Ö9**, bu konuda "Çok iyi bir şey. Dersler açısından yararlı, kullanışlı ve çok iyi." şeklinde tanımlamıştır. **Ö12**, "Yararları ve aynı zamanda zararları da var. Araştırmaları kolaylaştırıyor." diyerek yararlı olduğunu ve araştırmaları kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Ayrıca **Ö14**, "İnternet iyi işimize yarıyor. İşime yaradığı için yararlı buluyorum." diyerek İnternet'in yararlı olduğunu ve işine yaradığını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet bağlamında sorulan sorulardan elde edilen ikinci tema **amaçlarımdır**. Öğrencilerin 9'u (9/14) ders çalışmak, 5'i (5/14) sosyal medya ve 5'i (5/14) oyun oynamak olarak belirtmektedir. **Ö1**, "Genel olarak sosyal medya o şekilde kullanıyorum." şeklinde belirtmiştir. **Ö11**, "Genellikle dersler ve sosyal medya için. Aynı şekilde **Ö14**, "Genellikle dersler ve sosyal medya için." dersler ve sosyal medya erişim amaçlarıyla kullandığını ifade etmektedir.

Bir diğer tema **erişememe durumu** temasıdır. Öğrenciler bu durumu öfke (3/14), sıkıntı (5/14) ve olumsuzluk (4/14) olarak belirtmektedir. **Ö3**, "Bazen olmadığında İnternet sıkılıyorum benim için zorlukları oluyor, mesela sürekli elimizde telefon var ya sosyal medya hesaplarına giriyoruz hani can sıkıntısı oluyor benim için böyle zorluğu oluyor." şeklinde ifade etmektedir. **Ö14**, "Kötü hissediyorum kendimi agresifleşmeme neden oluyor çünkü İnternet'e ihtiyaç duyuyorum ama olmayınca olmuyor." bir ihtiyaç olduğunu olmadığı zaman kötü hissettiğini ifade etmektedir.

İnternet günlük yaşamdaki yeri bağlamındaki sorulara verilen cevaplara ilişkin analizler

Öğrencilerin İnternet'in günlük yaşamlarındaki yeri ve gün içerisinde ilk olarak hangi ihtiyaçtan dolayı kullanım ihtiyacı hissettiklerine ilişkin izlenimlerinin neler olduğunu öğrenebilmek için öğrencilere bazı sorular sorulmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde yaşamdaki yeri "önemli bir yere sahip olduğunu" ilk ihtiyaç olarak da "sosyal medya, ders" olarak belirtmişlerdir. Bu temalara ilişkin kodlar aşağıda Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. İnternet günlük yaşamdaki yeri bağlamındaki soruların içerik analizleri (n=14)

Temalar	Kodlar
Yaşamımdaki yeri	On yıl, sekiz yıl, yedi yıl, altı yedi yıl, beş altı yıl, beş yıl, dört beş yıl, üç yıl, iki yıl, önemli bir yer, çoğu zaman, fark etmez, çok fazla, çok iyi, çok yüksek
İlk ihtiyaç	Sosyal medya, dersler, mesajlar, oyun, bilgi edinmek, haberler

Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı İnternet'in günlük yaşamdaki yeri bağlamındaki sorulara cevap vermişlerdir. Elde edilen birinci tema **yaşamımdaki yeridir**. Öğrencilerin 6'sı (6/14) İnternet'in yaşamlarında önemli bir yere sahip olduklarını 4'ü (4/14) çoğu zaman şeklinde ifade etmektedir. **Ö2**, "Günlük yaşamda İnternet'in yeri benim için çok yüksek." Benzer şekilde **Ö4**, "Her anımda yanımda." şeklinde ifade etmektedir. **Ö7**, "Günlük hayatta internetin elimin altında olması ve işlerimi kolaylaştırmasından dolayı önemli bir yere sahip." diyerek İnternet'in yaşamlarında önemli bir yere sahip olduğunu ve çoğu zaman yer edindiğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet'in günlük yaşamdaki yeri bağlamında sorulan sorulardan elde edilen ikinci tema **ilk ihtiyaçtır**. Öğrencilerin 10'u (10/14) gün içerisinde İnternet kullanımının sosyal medyaya erişim ihtiyacından kaynaklandığını belirtmektedir. **Ö1**, "Ama ilk olarak genelde ben maillerime sosyal medya mesajlarıma bakarım." şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö4**, "İnternet'e ilk bağlandığımda sosyal medya uygulamalarıma bakıyorum." derken, **Ö11**, "Sosyal medyada arkadaşlarımla mesajlaşmak için bakıyorum." diyerek ilk ihtiyaç olarak sosyal medya hesaplarına erişmek, bakmak vb. olduğunu ortaya koymaktadırlar.

İnternet'in gün içerisinde kullanımı bağlamındaki sorulara verilen cevaplara ilişkin analizler

Öğrencilerin İnternet'in gün içerisindeki kullanımına ilişkin izlenimlerinin neler olduğunu öğrenebilmek için öğrencilere bazı sorular sorulmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde “günlük süre”, “kontrol”, “kısıtlama fikri”, “kısıtlama girişimi” ve “60 dakika / 1 saat” olarak belirtmişlerdir. Bu temalara ilişkin kodlar aşağıda Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. İnternet'in gün içerisinde kullanımı bağlamındaki soruların içerik analizleri (n=14)

Temalar	Kodlar
Günlük süre	On saat, yedi sekiz saat, altı yedi saat, beş altı saat, beş saat, dört beş saat, dörtten fazla, ortalama dört, ortalama üç, üç buçuk saat, iki üç saat, gün boyu
Kontrol	Sağlayamadığım oluyor, zaman kaybı, sorun yok, zor oluyor
Kısıtlama fikri	Olumsuzluk, sinirlenme, sıkılma, tepkisizlik, gerek yok, normal karşılama
Kısıtlama girişimi	Denedim, denemedim, başarısız, cihazdan uzaklaşma, uygulamaları silme, başarılı, yapsam yaparım
60 dakika / 1 Saat	Ders, sosyal medya, oyun, müzik, mesajlar, doğaçlama, kararsız

Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı İnternet'in gün içerisindeki kullanımı bağlamındaki sorulara cevap vermişlerdir. Analizler sonucunda ortaya çıkan temalar günlük süre, kontrol, kısıtlama fikri, kısıtlama girişimi ve 60 dakika / 1 saat olmuştur. Elde edilen birinci tema **günlük süre**. Öğrenciler gün içerisinde İnternet'i ne kadar süre kullandıklarına değinmişlerdir. Öğrenciler günlük İnternet kullanım süreleri konusunda 2'si (2/14) on saat, 1'i (1/14) gün boyu, 1'i (1/14) yedi sekiz saat, 1'i (1/14) altı yedi saat olarak ifade etmektedir. **Ö1**, “Benim kullanımım yedi sekiz saat oluyor.” şeklinde ifade etmektedir. **Ö2**, “Günlük ortalama İnternet kullanım sürem on saat falandır herhalde.” şeklinde ifade etmektedir. Aynı şekilde **Ö5**, “Derslerle beraber 10 saat kullanıyorum.” Ayrıca **Ö7**, “Uyanık olduğum sürece genellikle İnterneti çok fazla kullanırım,” şeklinde ifade etmektedir. **Ö8**, “Altı yedi saat kullanıyorum.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler gün içerisinde İnternet'in uzun saatler kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet'in gün içerisindeki kullanımı bağlamında sorulan sorulardan elde edilen ikinci tema **kontrol**. Öğrenciler gün içerisinde İnternet kullanım süresi konusunda kontrol sağlayıp sağlayamadıkları konusuna değinmişlerdir. Öğrenciler dolaylı veya doğrudan İnternet kullanım süresi konusunda kontrolü sağlayamadıklarını 14'ü (14/14) ifade etmektedir. **Ö1**, “Kontrol sağlayamadığımız durumlar evet oluyor yani sonuçta fazlasıyla zaman geçirdiğimiz zamanlar oluyor bu pandemi sürecinde olayı bence çok aştığımı düşünüyorum ben.” şeklinde ifade etmektedir. Aynı şekilde **Ö10**, “Kontrolü sağlayamadığım durumlar oluyor.” ifade etmektedir. Bu ifadeler gün içerisinde İnternet'in kullanım süresi konusunda öğrencilerin kontrol sağlayamadığını ve zorlandığını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet'in gün içerisindeki kullanımı bağlamında sorulan sorulardan elde edilen üçüncü tema **kısıtlama fikridir**. Öğrenciler gün içerisinde İnternet kullanım süresinin kısıtlanması fikrine nasıl baktıkları konusuna değinmişlerdir. Öğrencilerden, **Ö1**, “İnternet kullanımının kısıtlanması fikrine pek uygun bakmam çünkü lazım da oluyor. Gereksiz kullanım dışında eğer kısıtlanırsa sonuçta bizim yararımız için olduğu için yani kötü karşılamam ama olmasını da istemeyeceğim bir durum.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca **Ö7**, “Kendimi kısıtlamayı daha önce denemedim ve kısıtlanmak istemem, çünkü İnternet'in insanlar üzerindeki baskıyı kaldırdığını düşünüyorum, düşündüklerini daha kolay dile getirebilmelerini sağlıyor, İnternet insanların özgürlüğü bunun kısıtlanmasının doğru olmadığını düşünüyorum.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler öğrencilerin gün içerisinde İnternet kullanım süresinin kısıtlanması fikrine olumsuz baktıklarını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet'in gün içerisindeki kullanımı bağlamında sorulan sorulardan elde edilen dördüncü tema **kısıtlama girişimi**. Öğrenciler gün içerisinde İnternet kullanım süresinin kontrolü konusunda kısıtlama girişiminde bulunup bulunmadıkları veya ne tür girişimlerde bulundukları konusuna değinmişlerdir. Öğrencilerden, **Ö4**, “Denedim ama olumlu olacağını düşünmüyorum.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca **Ö6**, “Çok uzun süre kullandığımı düşünmediğim için denemedim.” şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö13**, “Normal bakarım fakat denemedim.” Bu ifadeler öğrencilerin gün içerisinde İnternet kullanım süresinin kontrolü konusunda kısıtlama

girişiminde bulunmadıklarını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet'in gün içerisindeki kullanımı bağlamında sorulan sorulardan elde edilen beşinci tema **60 dakika / 1 saat**. Öğrenciler gün içerisinde İnternet kullanım süreleri sadece 60 dakika / 1 saat ile sınırlandırılıysaydı bu süreyi nasıl ya da hangi uygulamalar için kullanırlardı konusuna değinmişlerdir. Öğrencilerden, **Ö1**, "Öncelik olarak son zamanlarda ders olurdu çünkü zamanımda çok yaklaştı sınava onun haricinde zamanı bölüşecek olsam sosyal medya uygulamalarında kullanırdım yani gereksiz kullanmazdım." şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca **Ö3**, "İnternet kullanımım bir saat ile sınırlı olsaydı ilk başta sosyal medya olurdu sürekli hayatımızın artık önemli bir yerinde ben kendi adıma söyleyeyim ilk başta sosyal medya olurdu." şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca **Ö5**, "Ders için kullanırdım." şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö10**, "Derslerle ilgili uygulamalar." şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö11**, "Derslerde kullandığım uygulamalar öncelik olurdu." Ayrıca **Ö13**, "Sosyal medya." şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö14**, "Sosyal medya." şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler öğrencilerin gün içerisinde İnternet kullanım süreleri sadece 60 dakika / 1 saat ile sınırlandırılıysaydı bu süreyi nasıl ya da hangi uygulamalar için kullanırlardı konusunda öncelikle çoğunluk dersler ifadesini ortaya koyarken ikinci sırada sosyal medyaya erişim ifadesini ortaya koymaktadır.

İnternet'in gün içerisinde kullanıma bağlı etkiler bağlamındaki sorulara verilen cevaplara ilişkin analizler

Öğrencilerin İnternet'in gün içerisinde kullanıma bağlı etkiler bağlamına ilişkin izlenimlerinin neler olduğunu öğrenebilmek için öğrencilere bazı sorular sorulmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde "günlük yaşama etkisi", "fiziksel yönden", "sosyal yönden", "psikolojik yönden", akademik yönden" ve aile içi iletişim yönünden" olarak belirtmişlerdir. Bu temalara ilişkin kodlar aşağıda Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. *İnternet'in gün içerisinde kullanıma bağlı etkiler bağlamındaki soruların içerik analizleri (n=14)*

Temalar	Kodlar
Günlük yaşama etkisi	Dersleri ihmal, olumsuz etkiler, bağımlılık, olumlu etkiler, radyasyon, hem olumlu hem olumsuz
Fiziksel yönden	Uyku problemleri, baş ağrısı, bel ağrısı, boyun ağrısı, beslenmede düzensizlik, göz problemleri, parmak ağrısı, etki yok, yorgunluk
Sosyal yönden	Etkisi yok, olumlu etki
Psikolojik yönden	Etkilemiyor, olumsuz etki, sanallaşma, olumlu etki, kararsız
Akademik yönden	Olumsuz etki, dersleri ihmal, odaklanamama, algılayamama
Aile içi iletişim yönünden	Kısmen etki, etkilemez, iletişimsizlik, olumsuz etki

Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı İnternet'in gün içerisinde kullanıma bağlı etkiler bağlamındaki sorulara cevap vermişlerdir. Analizler sonucunda ortaya çıkan temalar günlük yaşama etkisi, fiziksel yönden, sosyal yönden, psikolojik yönden, akademik yönden ve aile içi iletişim yönünden olmuştur. Elde edilen birinci tema **günlük yaşama etkisidir**. Öğrenciler İnternet'in gün içerisinde kullanıma bağlı olarak günlük yaşama etkisine değinmişlerdir. Öğrencilerden **Ö3**, "İnternet'i uzun süre kullanmanın benim yaşamımı olumsuz etkilediği zamanlar oluyor diyelim ailemle zaman geçirmek yerine bazen telefona dalıp hiç bazen yanlarına gitmediğim oluyor olumsuz yönleri bu." şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö4**, "İnternet'i uzun süre kullanmak günlük yaşamı mı olumsuz etkiliyor." şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca **Ö9**, "Uzun süre kullanmak etkiliyor insanı çok yoruyor." şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler gün içerisinde İnternet'in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı olarak günlük yaşama etkisinin olumsuz olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet'in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler bağlamında sorulan sorulardan elde edilen ikinci tema **fiziksel yönden**. Öğrenciler İnternet'in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler bağlamında fiziksel yönden yaşadıkları etkilere değinmişlerdir. Öğrenciler İnternet'in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler konusunda çoğunlukla dolaylı veya doğrudan uyku problemleri yaşadıklarını ifade etmektedir. Öğrencilerden **Ö5**, "Uyku ve beslenme düzenimi etkiliyor." şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö7**, "Gün içinde uyku

düzenime aşırı etkisi var ve bu durum beraberinde de yemek öğünlerimin de sürekli değişmesine yol açıyor.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca Ö4, “Uykusuzluk” şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde Ö12, “Uyku sorunları. Uyku sürem azalıyor.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı olarak öğrencilerin uyku, beslenme gibi konularda sorun yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet’in gün içerisinde kullanıma bağlı etkiler bağlamında sorulan sorulardan elde edilen üçüncü tema **sosyal yönden**. Öğrenciler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler bağlamında sosyal yönden yaşadıkları etkilere değinmişlerdir. Öğrenciler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler konusunda çoğunlukla olumlu etkilediğini ifade etmektedir. Öğrencilerden Ö4, “Arkadaşlar ile İnternet üzerinden görüşme yapmayı tercih ederim, olumlu etkiler arkadaş bağlarımız böylece güçlenir.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca Ö11, “Sosyal olarak düşüncelerimi daha açık bir şekilde ifade edebiliyorum ve insanlarla daha çabuk iletişime geçiyorum.” Ö13, “Pek bir olumsuz etkisi yok. Hayır tercih etmem. Görüşmediğimiz arkadaşlarımızla aramızın açılmamasına vesile olmakta.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı olarak öğrencilerin sosyal yönden arkadaşları ile iletişime geçebildiklerini ve olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet’in gün içerisinde kullanıma bağlı etkiler bağlamında sorulan sorulardan elde edilen dördüncü tema **psikolojik yöndendir**. Öğrenciler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler bağlamında psikolojik yönden yaşadıkları etkilere değinmişlerdir. Öğrenciler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler konusunda etkilemiyor veya olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Öğrencilerden Ö7, “Henüz kendimde böyle bir etkisine denk gelmedim belki de dikkat etmedim ama kötü etkileri olacağını düşünmüyorum.” şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde Ö9, “Psikolojik olarak etkilediğini düşünmüyorum.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca Ö10, “Psikolojik olarak karşımdakiler oyundakiler gibi sanal oluyor.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı olarak öğrencileri psikolojik yönden bir etkisinin olmadığını ya da olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet’in gün içerisinde kullanıma bağlı etkiler bağlamında sorulan sorulardan elde edilen beşinci tema **akademik yönden**. Öğrenciler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler bağlamında akademik yönden yaşadıkları etkilere değinmişlerdir. Öğrenciler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler konusunda dersleri ihmal, odaklanamama, algılamada sorun ve genel olarak olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Öğrencilerden Ö1, “İnternet kullanımı akademik başarıyı da etkiler, uzun süre kullanmamız başarıyı şu şekilde artık İnternet’i yani bu dijital öğeleri kullana kullana artık bir yerden sonra algılamada sıkıntı yaşayabildiğimiz için derslere odaklanmama sıkıntısı başlıyor o da sınavlarımızda derslerimizde başarısızlığa neden oluyor.” şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde Ö12, “Akademik olarak kötü etkiliyor. Derslerimi ihmal ettiğim olur.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı olarak öğrencileri akademik yönden dersleri ihmal, odaklanamama, algılamada sorun ve genel olarak olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda İnternet’in gün içerisinde kullanıma bağlı etkiler bağlamında sorulan sorulardan elde edilen altıncı tema **aile içi iletişim**. Öğrenciler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler bağlamında aile içi iletişim yönünden yaşadıkları etkilere değinmişlerdir. Öğrenciler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı etkiler konusunda olumsuz etki, iletişimsizlik ve kısmen etkilediğini ifade etmektedir. Öğrencilerden Ö1, “Evet oluyor, aile iletişim süreci açısından iletişim bozukluğu bence çok etki ediyor.” şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde Ö3, “Aile içi iletişim sürecini bazen etkiliyor evet, fazla zaman geçirdiğimde bizimkilerden tepki alıyorum niye yanıma gelmiyorsun, telefonla zaman geçiyorsun, sürekli arkadaşlarıyla zaman geçiyorsun, sürekli arkadaşlarıyla konuşuyorsun, bize zaman ayırmıyorsun.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca Ö5, “Aile bağlarını koparıyor.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler İnternet’in gün içerisinde uzun süre kullanımına bağlı olarak öğrencileri aile içi iletişim yönünden olumsuz etki, iletişimsizlik ve kısmen etki şeklinde ortaya koymaktadır.

İnternet günlük yaşamdaki yeri bağlamındaki sorulara verilen cevaplara ilişkin analizler

Öğrencilerin İnternet’in günlük yaşamlarında ki yeri bağlamında ne kadar süre kullanılmalı ve

öncelikler ne olmalı sorularına ilişkin izlenimlerinin neler olduğunu öğrenebilmek için öğrencilere bazı sorular sorulmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde yaşamdaki yeri gün içerisinde kullanım süresi “ne kadar süre” önceliğimiz ne olmalı “öncelik ne olmalı” olarak belirtmişlerdir. Bu temalara ilişkin kodlar aşağıda Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. *İnternet günlük yaşamdaki yeri bağlamındaki soruların içerik analizleri (n=14)*

Temalar	Kodlar
Ne kadar süre	Bir iki saat, iki üç saat, üç dört saat, bir buçuk saat, üç saat, dört saat, en fazla iki, iki saat, kararsız
Öncelik ne olmalı	Ders, sosyal medya, gündemi takip, araştırma, mesajlaşma, hobiler, ihtiyaca göre, oyun

Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı İnternet’in günlük yaşamlarında ki yeri bağlamında ne kadar süre kullanılmalı ve öncelikler ne olmalı bağlamındaki sorulara cevap vermişlerdir. Analizler sonucunda ortaya çıkan temalar ne kadar süre ve öncelik ne olmalı olmuştur. Elde edilen birinci tema **ne kadar süredir**. Öğrenciler İnternet’in günlük yaşamlarında ki yeri bağlamında ne kadar süre kullanılmalı konusuna değinmişlerdir. Öğrencilerden **Ö1**, “Maksimum iki iki buçuk üç saat kadar.” şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö5**, “Gerektiği zaman kullanmak lazım. İki üç saat yeterli aslında.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca **Ö6**, “Gerektiği kadar kullanmaya çalışıp fazlasına engel olmalıyız. Üç dört saat.” şeklinde ifade etmektedir.

Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı İnternet’in günlük yaşamlarında ki yeri bağlamında ne kadar süre kullanılmalı ve öncelikler ne olmalı bağlamındaki sorulara cevap vermişlerdir. Analizler sonucunda ortaya çıkan temalar ne kadar süre ve öncelik ne olmalı olmuştur. Elde edilen ikinci tema **öncelik ne olmalı**. Öğrenciler İnternet’in günlük yaşamlarında ki yeri bağlamında öncelik ne olmalı konusuna değinmişlerdir. Öğrencilerden **Ö2**, “Bunun 2 saati falan araştırma için 1 saatte işte oyun oynarsın falan en fazla 4 saatini alması gerekiyor. Mesajlaşmak, sosyal medya ve oyun amaçlı olabilir.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca **Ö3**, “İnsanlar için sosyal medya çok önemli benim içinde sosyal medya çok önemli.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler İnternet’in günlük yaşamlarında ki yeri bağlamında öncelik ne olmalı konusunda genel olarak öğrencilerin genel olarak ders, araştırma yapmak ve sosyal medya olarak ifade ettiklerini ortaya koymaktadır.

İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamındaki sorulara verilen cevaplara ilişkin analizler

Öğrencilerin İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamındaki sorularına ilişkin izlenimlerinin neler olduğunu öğrenebilmek için öğrencilere bazı sorular sorulmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamında “eyvah engeller / tepkiler” ve “alternatifler” olarak belirtmişlerdir. Bu temalara ilişkin kodlar aşağıda Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. *İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamındaki soruların içerik analizleri (n=14)*

Temalar	Kodlar
Eyvah engeller / tepkiler	Sinirlenme, öfkelenme, kötü hissetme, duruma göre, bağlanma isteği, çözmeye çalışma, hafif tepki, önemsiz, etkisiz, bekleme
Alternatifler	Ders, dinlenme, spor, kitap okuma, televizyon, alternatif arama, arkadaşlar, temizlik, yemek yapma, hiçbir şey, maç, haberler, resim çizme

Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamında eyvah engeller / tepkiler ve alternatifler bağlamındaki sorulara cevap vermişlerdir. Analizler sonucunda ortaya çıkan temalar eyvah engeller / tepkiler ve alternatifler olmuştur. Elde edilen birinci tema **eyvah engeller / tepkiler**. Öğrenciler İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamında eyvah engeller / tepkiler konusuna değinmişlerdir. Öğrencilerden **Ö3**, “İlk olarak sinirlenirim çünkü yapacak bir şey yok hayatımızın önemli bir yeri olduğu için yapacak bir şey yok.” şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö4**, “Evet oluyor kendimi sinirli hissediyorum.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca **Ö10**, “İnternet engellendiğinde öfkelenirim. Sorunun ne olduğunu anlamaya

çalışırım.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamında eyvah engeller / tepkiler bağlamında genel olarak öğrencilerin bağlanma isteği, sinirlenme ve öfkelenme olarak ifade ettiklerini ortaya koymaktadır.

Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamında eyvah engeller / tepkiler ve alternatifler bağlamındaki sorulara cevap vermişlerdir. Analizler sonucunda ortaya çıkan temalar eyvah engeller / tepkiler ve alternatifler olmuştur. Elde edilen ikinci tema **alternatifler**. Öğrenciler İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamında alternatifler konusuna değinmişlerdir. Öğrencilerden **Ö5**, “Dinlenmeyi. Arkadaşlarımla vakit geçirirdim.” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca **Ö9**, “Yani derslerle ilgilenerek geçirirdim.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamında alternatifler bağlamında genel olarak öğrencilerin ders çalışmak, arkadaşlar ve dinlenme olarak ifade ettiklerini ortaya koymaktadır.

Diğer aile üyeleri bağlamındaki sorulara verilen cevaplara ilişkin analizler

Öğrencilerin diğer aile üyeleri bağlamındaki sorularına ilişkin izlenimlerinin neler olduğunu öğrenebilmek için öğrencilere bazı sorular sorulmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde diğer aile üyeleri bağlamında “diğer aile üyeleri” olarak belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin kodlar aşağıda Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. *Diğer aile üyeleri bağlamındaki soruların içerik analizleri (n=14)*

Temalar	Kodlar
Diğer aile üyeleri	Anne ev işleri, baba işte, sosyal medya, ayrı odalar, televizyon, video, haber takip, oyun oynama, mesajlaşma, telefon, boş şeyler, tarifler, kontrol, ders

Görüşme yapılan öğrencilerin tamamı diğer aile üyeleri bağlamındaki sorulara cevap vermişlerdir. Analizler sonucunda ortaya çıkan tema diğer aile üyeleri olmuştur. Elde edilen tema **diğer aile üyeleri**. Öğrenciler diğer aile üyeleri bağlamında diğer aile üyeleri konusuna değinmişlerdir. Öğrencilerden **Ö1**, “Ortamda böyle bir iki kişi kopmuşsa zaten herkes kopuyor kimse herkes yavaş yavaş ayrı odalara çekiliyor. Biri televizyon izliyor, biri telefonla oyun oynuyor veya sosyal medya içerisinde geziniyorlar o şekilde.” şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö2**, “Babam gündüzleri işte oluyor. Annem ev işlerine falan bakıyor. Aile üyeleri de İnternet kullanıyor. Babam dizi izler genelde, annem işte akrabalarla falan konuşuyor, bazen sosyal medyaya bakıyor. Kardeşimde ders dışınsa oyun oynuyor video izliyor.” şeklinde ifade etmektedir. Benzer şekilde **Ö10**, “Annem ev işleri ilgilenir çoğunlukla, babam işte olur. Diğerleri daha çok video vb. izliyor. Babam mesajlarını kontrol eder, annem daha az kullanır.” şeklinde ifade etmektedir. Bu ifadeler diğer aile üyeleri bağlamında genel olarak öğrenciler sosyal medya, oyun oynama, anne ev işleri vb. ifade ettiklerini ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları, öğrenciler arasında İnternet bağımlılığı düzeyleri, çeşitli faktörlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu faktörler arasında cinsiyet, okul kademesi, akıllı telefona sahip olma durumu, günlük İnternet kullanım süresi, tercih edilen İnternet hizmet türü, kullanım amaçları, sosyal medya kullanım alışkanlıkları, anne ve baba öğrenim durumu, ebeveynlerin genel olarak algılanan tutumları, aile içinde İnternet kullanımıyla ilgili deneyimler ve akademik başarı seviyesi yer almaktadır. Ancak, kardeş sayısı ve İnternet erişim aracı gibi faktörler açısından İnternet bağımlılığı düzeylerinde belirgin bir farklılaşma gözlenmemektedir.

Öğrencilerde İnternet bağımlılığı düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Erkeklerin YİBTKF puanları kızların YİBTKF puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Alan yazında ki bazı çalışmalarda erkeklerin İnternet bağımlılıklarının kızların İnternet bağımlılıklarına göre daha yüksek olduğu sonucunu saptamıştır. Örneğin Cao ve Su (2006), Çakır-Balta ve Horzum (2008), Günüş (2009), İnan (2010), Genç (2011), Şahin (2011), Tanrıverdi (2012), Derin (2013), Doğan (2013), Şahin, Çakır, Demirbaş ve Polat (2013), Toraman (2013), Younes ve diğerleri, (2016), Özgen (2016) ve Acat (2019) benzer sonuçları saptamışlardır. Bununla birlikte Leung (2004), Kim ve diğerleri (2006), Bayraktar ve Gün (2007), Çalışgan (2013), Şahin, (2014), Khan, Shabbir ve Rajput (2017), Yıldız (2017) ve Akdeniz

(2018) cinsiyet açısından anlamlı bir fark saptamamışlardır. Bu çalışmalardaki sonuçlar araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Cinsiyet değişkeni ortaokul ve lise öğrencilerinde İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir unsurdur. Bu açıdan İnternet bağımlılığı açısından erkeklerin kızlara göre daha çok risk içerisinde oldukları söylenebilir.

Bu araştırmada, lise öğrencilerinin İnternet bağımlılığı düzeylerinin, ortaokul öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Fakat etki büyüklüğü açısından gruplar arası küçük bir fark olduğu saptanmıştır. Şahin (2014) İnternet bağımlılığıyla lise öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptamamıştır. İnan (2010), ortaokul ve lise öğrencilerinin okul kademesine göre İnternet bağımlılığı açısından anlamlı bir fark saptamamıştır. Ortaokul ve lise öğrencileri açısından elde edilen İnternet bağımlılık düzeyi puanlarının birbirine yakın olduğunu ve farklılaşma olmadığını ifade etmektedir. Bu çalışmalardaki sonuçlar araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermemektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre okul kademesi değişkeni öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir unsurdur şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırmada, akıllı telefona sahip olan öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerinin, sahip olmayanlardan daha yüksek olduğunu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Ancak, etki büyüklüğü küçüktür. Durak ve Seferoğlu'nun (2018) çalışmaları, akıllı telefon bağımlılığı ile İnternet kullanımı süreleri arasında anlamlı bir fark olduğunu belirterek bu bulguları desteklemektedir. Telefonların artan fonksiyonları, bireylerin İnternet kullanım araçlarını seçmelerini etkilemektedir. Akıllı telefona sahip olma durumu, öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Öğrencilerde İnternet bağımlılığı düzeyleri kullanılan İnternet hizmet türüne göre farklılaşmaktadır. İnternet'i wifi ile kullanan öğrenciler ile İnternet'i mobil ya da kablolu kullanan öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır. Fakat etki büyüklüğüne göre gruplar arasında çok düşük bir fark olduğu görülmektedir. Alan yazında bu sonuç ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat İnternet World Stats'ın 2019 Haziran ayı verilerine göre, Dünya (yaklaşık 7 milyar 162 milyon) nüfusunun yaklaşık 4 milyar 263 milyonunun yani %58.8'i İnternet kullanıcısı olduğu, ülkemizdeki İnternet kullanıcısı kişi sayısının ise yaklaşık 83 milyon nüfus içerisinde yaklaşık 69 milyon kişi olduğu ve bu değerın nüfusumuzun % 83.3 'ünün İnternet kullanıcısı olduğuna işaret ettiği belirtilmektedir (www.internetworldstats.com). TÜİK HBTKA'sı 2019 yılı sonuçlarında ülkemizde İnternet'i kullanan kişilerin oranı % 75.3 iken hanelerde İnternet erişim oranı % 88.3 'dür (www.tuik.gov.tr). Kişilerin erişim imkanı arttıkça kullanım süreleri de buna bağlı olarak artış göstermesi beklenmektedir. İnternet her geçen gün Dünya üzerinde kullanım ve erişim imkanları gelişerek arttıkça daha fazla sayıda kişinin kullanabileceği öngörülebilir. Bu çalışmasının sonucunda kullanılan İnternet hizmet türünün kablolu ya da mobil olması wifi seçeneğine göre daha kısıtlayıcı olduğu bu nedenle de öğrencilerin kullandıkları İnternet hizmet türüne göre İnternet bağımlılık düzeylerinin değişebileceği şeklinde yorumlanabilir. Kullanılan İnternet hizmet türü değişkeni öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir unsurdur şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırmada, anne öğrenim düzeyinin yükselmesiyle öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerinin arttığını ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir. Ancak, etki büyüklüğü küçüktür. İnan (2010) da benzer bulgular elde etmiştir, ancak Tanrıverdi (2012) anne öğrenim durumu ile İnternet bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulmamıştır. Anne öğrenim durumu, öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir, çünkü öğrenim düzeyi yükseldikçe anne çalışma yaşamına daha fazla dahil olabilir, bu da çocukların daha fazla İnternet kullanmasına neden olabilir.

Öğrencilerde İnternet bağımlılığı düzeyleri genel olarak algılanan anne tutumuna göre farklılaşmaktadır. İlgisiz ve otoriter olarak algılanan annelerin öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeyleri demokratik ve aşırı koruyucu olarak algılayan öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur. Fakat etki büyüklüğü dikkate alındığında gruplar arasında küçük düzeye yakın bir fark olduğu görülmektedir. Taçyıldız (2010), İnternet bağımlılık düzeyi yüksek lise öğrencilerinin aileleri ve arkadaşları ile ilgili algıladıkları sosyal destek puanlarının düşük olduğunu saptamıştır. Tanrıverdi'ye (2012) göre lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyleri azaldıkça İnternet kullanım süreleri

artmaktadır. İşleyen (2013), lise öğrencilerinde otoriter anne baba tutumları ile İnternet bağımlılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptamıştır. Tanrıverdi (2012), lise öğrencilerinde aile içi ilişkileri memnuniyet düzeyi ile İnternet bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma saptamıştır. Hayır diyen öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu bu grupları sırasıyla kısmen ve evet yanıtı verenlerin izlediğini ifade etmektedir. Şahin (2014), lise öğrencilerinde İnternet bağımlılık düzeyi arttıkça yaşanan sorunları aile ile çözme davranışı azalmaktadır sonucunu saptamıştır. Bu çalışmalardaki sonuçlar araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Genel olarak algılanan anne tutumu değişkeni öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir unsurdur şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışmada, baba öğrenim düzeyinin yükselmesiyle öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerinin arttığını ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu, ancak etki büyüklüğünün küçük olduğu saptanmıştır. Tanrıverdi (2012) de benzer sonuçlar elde ederken, İnan (2010) baba öğrenim düzeyinin öğrencilerin İnternet bağımlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını belirtmiştir. Bu bulgular, baba öğrenim durumunun öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyebilecek bir faktör olabileceği söylenebilir.

Öğrencilerde İnternet bağımlılığı düzeyleri genel olarak algılanan baba tutumuna göre farklılaşmaktadır. İlgisiz ve otoriter olarak algılanan babaların öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeyleri demokratik ve aşırı koruyucu olarak algılayan öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerde genel olarak algılanan baba tutumuna göre İnternet bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır fakat etki büyüklüğü dikkate alındığında gruplar arasında küçük düzeyde bir fark olduğu görülmektedir. Taçyıldız (2010), İnternet bağımlılık düzeyi yüksek lise öğrencilerinin aileleri ve arkadaşları ile ilgili algıladıkları sosyal destek puanlarının düşük olduğunu saptamıştır. Tanrıverdi (2012) ise lise öğrencilerinde öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri azaldıkça İnternet kullanım süreleri artmaktadır sonucunu bulmuştur. İşleyen (2013), lise öğrencilerinde otoriter anne baba tutumları ile İnternet bağımlılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptamıştır. Tanrıverdi (2012), lise öğrencilerinde aile içi ilişkileri memnuniyet düzeyi ile İnternet bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma saptamıştır. Şahin (2014), lise öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeyi arttıkça yaşanan sorunları aile ile çözme davranışı azalmaktadır sonucunu saptamıştır. Bu çalışmalardaki sonuçlar araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Genel olarak algılanan baba tutumu değişkeni öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir unsurdur şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırma, öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Tanrıverdi (2012) de lise öğrencileri arasında benzer bir sonuç elde etmiştir. Adler aynı aile de büyüyen çocukların birbirlerinden oldukça farklı özellikler göstermelerini doğum sırası kavramıyla açıklamaktadır. Doğum sırası ve bireyin aile bütünlüğü içerisindeki ilişki örüntüsünü anlamada oldukça önemlidir. Adler gerçek doğum sırasından çok bireyin aile içerisindeki konumuna ilişkin yorumlarıdır. Dolayısıyla aile de kardeş sayısı kardeşler arasındaki ilişki örüntüsü hakkında bilgi veremeyebilir (Sümer, 2018). Bu bulgu, kardeş sayısının öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir faktör olmadığını öne sürmektedir. Gelecekteki çalışmalar, kardeşler arası yaş farkını ve yaşları dikkate alabilir.

Bu çalışmada, öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerinin, İnternet erişiminde kullanılan araçlara (cep telefonu, masaüstü, dizüstü, tablet) göre farklılaşmadığını göstermektedir. Şahin (2011) ise evde İnternet bağlantısı olan öğrencilerin daha bağımlı olduğunu belirtmiştir. Doğan (2013) da cep telefonu veya evde bilgisayar sahibi olmanın İnternet bağımlılığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığını bulmuştur. Bu bulgular, İnternet erişiminde kullanılan araç değişkeninin öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkilemediğini öne sürmektedir.

Öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyleri, gün içerisindeki İnternet kullanım sürelerine göre farklılaşmaktadır; kullanım süresi arttıkça bağımlılık düzeyi de artmaktadır. Araştırma, bu farkın istatistiksel olarak anlamlı ve etki büyüklüğünün geniş olduğunu göstermektedir. Şahin (2011) ve Derin (2013) gibi çalışmalar, İnternet kullanım süreleri arttıkça bağımlılık düzeylerinin de arttığını belirlemiştir. Tanrıverdi (2012) ve Çalışgan (2013) da haftalık İnternet kullanım süresi ile bağımlılık düzeyleri arasında pozitif bir ilişki saptamıştır. Şahin (2014), lise öğrencilerinde İnternet kullanım

sıklığı arttıkça İnternet bağımlılık riskinin de arttığını saptamıştır. Bu bulgular, günlük İnternet kullanım süresinin öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerini etkileyen bir unsur olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırmada, öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyleri, İnternet kullanım amaçlarına göre farklılaşmaktadır. Bağımlılık düzeyleri en yüksekten en düşüğe doğru sırasıyla oyun oynama, eğlence, iletişim, diğer amaçlar ve bilgi edinme şeklinde sıralanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bir fark ve geniş bir etki büyüklüğü bulunmuştur. İnan (2010), Şahin (2011), Derin (2013) ve Tanrıverdi (2012) de benzer bulgular elde etmiş; oyun oynama ve sohbet etme gibi amaçlarla İnternet kullanan öğrencilerin bağımlılık eğilimlerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgular, İnternet kullanım amaçlarının öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerini etkileyen bir unsur olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada, öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyleri, sosyal medya kullanım durumlarına göre farklılık göstermektedir. Sosyal medyayı kullanan öğrencilerin bağımlılık düzeyleri, kullanmayanlara göre daha yüksektir ve bu fark orta düzeyde olarak değerlendirilmiştir. Deniz ve Gürültü (2018) de sosyal medya bağımlılık düzeylerinin İnternet'te geçirilen süreye bağlı olarak arttığını bulmuştur. Ancak Doğan (2013), sosyal medya hesabı olma durumunun İnternet bağımlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını belirtmiştir. Toraman (2013) ise sosyal medyanın %75 oranında arkadaşlarla iletişim için kullanıldığını saptamıştır. Sosyal medya kullanım durumu, öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir faktör olarak yorumlanabilir.

Bu araştırmada, öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyleri, İnternet kullanımıyla ilgili ailelerinden uyarı alma durumlarına göre farklılık göstermektedir. "Her zaman" veya "çoğu zaman" uyarıldıklarını belirten öğrencilerin bağımlılık düzeyleri, "nadiren" veya "hiçbir zaman" uyarılmadıklarını belirtenlere göre daha yüksektir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı ve etki büyüklüğü geniş olarak değerlendirilmiştir. İşleyen (2013), otoriter anne baba tutumları ile İnternet bağımlılığı arasında pozitif, demokratik tutumlarla ise negatif bir ilişki bulmuştur. Şahin (2014) ise İnternet bağımlılığı ile ergenlik dönemi problemleri ve aileyle çözüm yolları arasında ilişki saptamıştır. Özkan (2019), ergenlerin çoğunun internet kullanımı konusunda ebeveynlerinden uyarı aldığını belirtmiştir. Bu bulgular, aileden uyarı alma durumunun İnternet bağımlılığı düzeyini etkileyen bir faktör olduğunu göstermektedir.

Çeşitli araştırmalar, öğrencilerin internet bağımlılığı seviyelerinin akademik başarılarına göre farklılaştığını göstermektedir. İnan (2010), ortaokul ve lise öğrencileri arasında internet bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki bulmuştur. Taçyıldız (2010) ve Derin (2013), akademik not ortalaması ve başarının internet bağımlılığı düzeylerini anlamlı şekilde öngördüğünü belirtmiştir. Toraman (2013) ise internet bağımlılığı arttıkça akademik başarının azaldığını tespit etmiştir. Demir ve Kutlu (2017), ergenlerin internet bağımlılık düzeyleri ile akademik başarıları arasında negatif, akademik erteleme davranışları ile pozitif bir ilişki bulmuştur. Demir ve Kutlu (2018) de benzer sonuçlar elde etmiştir. Bu bulgular, akademik başarı değişkeninin internet bağımlılığı üzerinde etkili olduğunu, akademik başarıya zaman ayıran öğrencilerin internet kullanımını azaltacağını göstermektedir.

Araştırmanın bu kısmında öğrenciler ile yapılan görüşmelerin analizleri sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin sonuç ve tartışmalara yer verilmektedir. Elde edilen nitel verilerin analizleri sonucunda yedi farklı ana tema ortaya çıkmıştır. Bu ana temalar kendi içlerinde alt temalara ve kodlara ayrılmıştır. Bu alt tema ve kodlara ilişkin sonuç ve tartışmalar aşağıda yer almaktadır.

Nitel verilerin analizi, öğrencilerin İnternet'i bilgiye erişim, pratiklik, yararlılık, eğlenme ve sosyalleşme gibi olumlu tanımlarla ifade ettiklerini göstermektedir. İnternet kullanım amaçları olarak ders çalışmak, sosyal medya ve oyun oynamak belirtilmiştir. Erişememe durumunda ise öfke, sıkıntı ve olumsuzluk hissettiklerini belirtmişlerdir. Çam (2014) ve Pan ve Yeh (2018), aşırı internet kullanımı ile anksiyete, depresyon ve kendine zarar verme davranışları arasında ilişki bulmuşlardır. Nicel bulgular, İnternet'i oyun ve eğlence için kullanan öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin, bilgi edinme amaçlı kullananlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Öğrenciler, İnternet'in günlük yaşamlarındaki yerini önemli olarak tanımlamış ve gün içinde ilk

olarak sosyal medya ve ders ihtiyaçları için İnternet kullandıklarını belirtmişlerdir. Doğan (2013), ergenlerde İnternet kullanım süreleri ve amaçlarına göre bağımlılık düzeylerinde anlamlı farklar bulmuştur. Toraman (2013) ise öğrencilerin %75'inin sosyal medyayı arkadaşlarla iletişim için kullandığını saptamıştır. Nicel bulgular, İnternet kullanım süresi arttıkça bağımlılık düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Araştırmanın nitel bulguları, bu nicel sonuçları detaylandırmakta ve desteklemektedir.

Öğrenciler, gün içerisindeki İnternet kullanım sürelerini on saat, gün boyu, yedi sekiz saat ve altı yedi saat olarak tanımlamışlardır. İnternet kullanım süresi konusunda kontrol sağlamakta zorlandıklarını ve kısıtlama fikrine olumsuz yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Kısıtlama girişiminde bulunmadıklarını ve bu süreyi 60 dakika ile sınırlandırmaları durumunda öncelikle dersler, ardından sosyal medya için kullanacaklarını ifade etmişlerdir. Şahin (2011) ve Çalışgan (2013), İnternet bağımlılığı yüksek öğrencilerin İnternet kullanım sürelerinin daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Toraman (2013), öğrencilerin sosyal medyayı genellikle arkadaşlarla iletişim için kullandığını belirtmiştir. Araştırmanın nitel bulguları, nicel sonuçları detaylandırmakta ve desteklemektedir.

Öğrenciler, İnternet'in günlük yaşamlarına etkilerini olumsuz etkiler, derslerin ihmal edilmesi ve bağımlılık olarak tanımlamışlardır. Fiziksel yönden uyku ve beslenme sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal yönden, arkadaşlarıyla iletişim kurmalarını olumlu olarak tanımlamışlardır. Psikolojik yönden, bazıları etkisinin olmadığını, bazıları ise olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Akademik olarak, odaklanma sorunları ve derslerin ihmal edilmesi gibi olumsuz etkiler belirtilmiştir. Aile içi iletişimde ise iletişimsizlik ve olumsuz etkiler tanımlanmıştır. Taçyıldız (2010), yüksek internet bağımlılığı olan öğrencilerin iletişimde göz teması kurmaktan kaçındıklarını ve sinirli olduklarını belirtmiştir. Tanrıverdi (2012), algılanan sosyal destek azaldıkça internet kullanımının arttığını ve internet bağımlılığı düzeyi ile akademik başarı arasında negatif bir ilişki olduğunu bulmuştur. Doğan (2013), internet kullanımının uyku ve yeme düzenini etkileyerek fiziksel ağrılara ve günlük işlerin aksamasına yol açtığını saptamıştır. Bu bulgular, internet bağımlılığı düzeylerini etkileyen faktörler olarak değerlendirilmektedir.

Öğrencilerin İnternet'in günlük yaşamlarında ki yeri bağlamında ne kadar süre kullanılmalı ve öncelikler neler olmalı sorularına ilişkin izlenimlerinin neler olduğunu belirtmişlerdir. Analizler sonucunda ortaya çıkan temalar ne kadar süre ve öncelik ne olmalı olmuştur. Öğrencilerin İnternet'in günlük yaşamlarında ki yeri bağlamında ne kadar süre kullanılmalı konusunu tanımlarken bir iki saat, iki üç saat gibi günlük kullanım sürelerinin altında bir saat şeklinde tanımladıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin İnternet'in günlük yaşamlarında ki yeri bağlamında öncelik ne olmalı konusunu tanımlarken genel olarak ders, araştırma yapmak ve sosyal medya şeklinde tanımladıkları belirlenmiştir. Şahin, (2014), lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında İnternet kullanım sıklığı arttıkça İnternet bağımlılık riskinin de arttığını saptamıştır. İnternet kullanım amaçları ile İnternet bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptamıştır. Kısaca öğrencilerin İnternet'te en çok gerçekleştirdikleri amaçlar İnternet bağımlılık düzeylerini üzerinde etkilidir sonucunu bulmuştur. Nicel bulgulara göre öğrencilerin İnternet kullanım sürelerine göre İnternet bağımlılık düzeyleri değişmektedir. İnternet kullanım süreleri arttıkça öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeyleri yükselmektedir. Bir diğer ifadeyle araştırmanın nitel bulguları nicel sonucunu detaylandırmakta ve desteklemektedir.

Öğrencilerin İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamındaki sorularına ilişkin izlenimlerinin neler olduğunu belirtmişlerdir. Analizler sonucunda ortaya çıkan temalar evyah engeller / tepkiler ve alternatifler olmuştur. Öğrenciler İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamında evyah engeller / tepkiler konusunu tanımlarken bağlanma isteği, sinirlenme ve öfkelenme şeklinde tanımladıkları belirlenmiştir. Öğrenciler İnternet kullanımı engellendiğinde ve alternatifler bağlamında alternatifler konusunu tanımlarken ders çalışmak, arkadaşlar ve dinlenme şeklinde tanımladıkları belirlenmiştir. Tanrıverdi (2012), lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile İnternet kullanım süreleri arasında güçlü ve negatif yönlü bir ilişki saptamıştır. Yani öğrencilerin algılanan sosyal destek azaldıkça İnternet kullanım süreleri artmaktadır. Çam (2014), lise öğrencileri üzerinden yapmış olduğu çalışmasında aşırı İnternet kullanan öğrencilerin anksiyete, depresyon ve anksiyete-depresyon puanlarının yüksek olduğunu bulmuştur.

Öğrenciler, diğer aile üyelerini sosyal medya, oyun oynama ve anne ev işleri ile ilişkilendirerek tanımlamışlardır. Tanrıverdi (2012), algılanan sosyal destek azaldıkça İnternet kullanımının arttığını ve aile içi ilişkiler memnuniyeti ile İnternet bağımlılığı arasında anlamlı fark olduğunu saptamıştır. Şahin (2014), ergenlik dönemi sorunları ve başa çıkma yöntemleri ile İnternet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir; İnternet bağımlılığı arttıkça sorunları aileyle çözme davranışının azaldığını vurgulamıştır. Li ve diğerleri (2018), kötü aile işlevlerinin İnternet bağımlılığı için risk faktörü olduğunu belirtmiştir. Nicel bulgular, öğrencilerin aile içi ilişkilerine göre İnternet bağımlılığı düzeylerinin değiştiğini göstermektedir ve bu nitel bulgular nicel sonuçları desteklemektedir.

Bu araştırma sonucunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

Lise öğrencilerinde İnternet bağımlılık düzeyleri daha yüksek çıktığı için bu okullarda yıllık rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri çerçeve programlarında öğrencilerle çalışılacak konulara bu başlıklar eklenebilir ve ayrıca alt kademe eğitim öğretim kurumlarında önleyici rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunulabilir.

Velilere ve öğrencilere yönelik, internetin kullanımı, hizmet türleri, avantajları, dezavantajları, güvenliği ve olası riskleri hakkında farkındalık artırıcı bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.

Velilere, ebeveyn öğrenim durumu ve tutumlarının öğrencilerin internet bağımlılığıyla ilişkisi konusunda farkındalık kazandıracak ve sağlıklı ebeveyn tutumlarını teşvik edecek bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.

Öğrencilere dönük yapılacak İnternet bağımlılığı ile ilgili konularda akademik başarı ile İnternet bağımlılığı arasındaki ilişkiye yer verilebilir.

Alan uzmanı öğretmenler tarafından velilere yönelik temel düzeyde İnternet kullanımı ve İnternet kullanım araçları konularında öğretici eğitimler verilerek öğrencilerinin İnternet kullanımının farkında olmaları ve kontrollü İnternet kullanımı konusunda bilgilerini artırmaları sağlanabilir.

İnternet ve kullanım araçları konusunda bilgisi olmayan ya da kullanmasını bilmeyen ve öğrenemeyen velilere dönük İnternet sağlayıcılarının sunduğu güvenli İnternet kullanım hizmetleri konusunda bilgilendirme yapılabilir.

Eğitim öğretim kademelerinde İnternet kullanımı konusunda medya okur yazarlığı gibi İnternet okur yazarlığı ya da sosyal medya okur yazarlığı ve benzeri dersler oluşturularak öğrencilerin İnternet'in yararlı kullanımından faydalanmaları sağlanabilir.

Öğrencilere İnternet kullanımında karşılaşılan sorunları doğru yoldan çözebilme ve baş edebilme becerileri öğretilir ve bu gibi konularda okulların web sayfalarında sıkça sorulan sorular bölümü oluşturulabilir.

Öğrencilerin internet bağımlılığıyla başa çıkma becerilerini geliştirmek, bilinçli ve güvenli internet kullanımını teşvik etmek ve aile içi iletişimi güçlendirmek amacıyla, öğrenciler ve velilere yönelik psikoeğitim programları düzenlenebilir.

Velilere, öğrencilerin İnternet'i kullanım amaçları, günlük kullanım süreleri, erişimde kullanılan araçlar, sosyal medya uygulamaları, online oyunlar ve İnternet'te karşılaşılabilecek olumsuz içerikler vb. konulardan oluşan okul psikolojik danışmanı ve bilişim teknolojileri öğretmenlerinin de içerisinde yer aldığı eğitimler düzenlenebilir.

Araştırmanın nitel boyutunda öğrenciler ailelere ile paylaşımda bulunmadıklarını, iletişimlerinin zayıf olduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenlerle okul psikolojik danışmanları aracılığıyla olası risk grupları belirlenerek velilere ve öğrencilere yönelik aile içi iletişim örüntüsünü daha sağlıklı duruma getirebilmek için aile içi iletişim, anne baba tutumları, öfke kontrolü, problem çözme becerileri, ergenlik dönemi özellikleri, yalnızlık, boş zaman etkinlikleri, etkili zaman kullanımı gibi konu başlıklarından oluşan grup rehberliği, bireysel rehberlik ya da ihtiyaç halinde bireysel ve grupla psikolojik danışma hizmetleri sunulabilir.

Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisleri ile bilişim teknolojileri öğretmenleri öğrenci ve velilere yönelik bilinçli ve güvenli İnternet kullanım konularında önleyici çalışmalar geliştirebilirler.

Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisleri aracılığıyla bütün aile üyelerinin katılımının sağlanabileceği etkinlikleri artırmaya dönük eğitimler düzenlenebilir. (Akşam yemeği, hafta da bir gün sinema, kitap okuma, aile üyelerinin katılabileceği ev içi oyunlar, herkes için geçerli olan İnternet kullanım kuralları, yürüyüş, bisiklet sürme, çocuğun arkadaşının ailesine ziyaret, vb.)

Uzun süre İnternet kullanımının fiziksel, psikolojik, sosyal, duygusal ve akademik yönden etkileri konularında velilere ve öğrencilere yönelik eğitimler, semineler vb. programlar düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

Acat, B. (2019). *Ergenlerde dindarlık, değerler, internet bağımlılığı ve hayat memnuniyeti ilişkisi*. (Tez No. 547538) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Akdeniz, B. (2018). *14 -16 yaş aralığındaki ergenlerin bağlanma stilleri, gözlerden zihin okuma becerileri ve ruhsal sorunları ile internet bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: İstanbul ili örneği*. (Tez No. 516131) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

Bayraktar, F., & Gün, Z. (2007). Incidence and correlates of Internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyber Psychology&Behavior*, 10(2), s.191-197. doi:10.1089/cpb.2006.9969

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (20. Baskı). Pegem Akademi Yayınları.

Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (3. Baskı). Pegem Akademi.

Cao, F., & Su, L. (2006). Internet addiction among chinese adolescents: prevalence and psychological features. *Child: Care, Health and Development*, 33(3), s.275-281. doi:10.1111/j.1365-2214.2006.00715.x

Creswell, J. W. (2015). *30 Essential skills for the qualitative researcher*. Sage Publications.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları*. (Dede, Y. ve Demir, S. B., Çev. Edit.). Anı Yayıncılık.

Çakır-Balta, Ö., & Horzum, M. B. (2008). İnternet bağımlılığı testi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 7(13), s. 87-102.

Çalışgan, H. (2013). İlköğretim öğrencilerinde İnternet bağımlılığı ve siber zorbalık. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Çam, H. H. (2014). *Adölesanlarda İnternet bağımlılığı prevalansı ile psikopatolojik semptomlar ve obezite arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No. 365384) [Doktora Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.

Dede, M. B. (2004). *İnternet*. İnsan Yayınları.

Demir, Y. ve Kutlu, M. (2017). İnternet bağımlılığı akademik erteleme ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 8(61), 91-105

Demir, Y. & Kutlu, M. (2018). Relationships among Internet addiction, academic motivation, academic procrastination and school attachment in adolescents. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(5).

Deniz, L., & Gürültü, E. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2), 355-367.

Derin, S. (2013). *Lise öğrencilerinde İnternet bağımlılığı ve öznel iyi oluş*. (Tez No. 339093) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Dinç, M. (2010). *İnternet bağımlılığı*. Ferfir Yayınları.

Dinç, M. (2017). *Lise öğrencilerinde özgül İnternet bağımlılığının bağlanma stilleri ve mizaç özellikler açısından incelenmesi*. (Tez No. 469571) [Yayınlanmış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Doğan, A. (2013). *İnternet bağımlılığı yaygınlığı*. (Tez No. 342301) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Eftekin, P. (2015). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin İnternet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No. 382058) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.

Fischler, S., A. (1992). *Mixed methods*. Nova Southeastern Universty. School of Education, United States. http://www.fischlerschool.nova.edu/resources/uploads/app/35/files/arc_doc/mixed_methods.pdf

Gençer, S. L. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin İnternet bağımlılık durumlarının İnternet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarının incelenmesi*. (Tez No. 283752) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.

Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile İnternet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Tez No. 234300) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 erişimtarihi:19.06.2020;17:30' da erişildi.

<https://www.internetworldstats.com/stats.htm> erişim tarihi:24.10.2019;17:30' da erişildi.

<https://www.internetworldstats.com/stats4.htm#europe> erişimtarihi:24.10.201;17:30' da erişildi.

İnan, A. (2010). İlköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı. (Tez No.) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.

Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayınları.

Khan, M. A., Shabbir, F., & Rajput, T. A. (2017). *Effect of gender and physical activity on Internet addiction in medical students*. Pak J Med Sci., 33(1), s. 191-194. Doi:<https://doi.org/10.12669/pjms.331.11222>

Kim, H. K., Ryu, E. J., Chon, M. Y., Yeun, E. J., Choi, S. Y., Seo, J. S., & Nam, B. W. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire. *International Journal of Nursing Studies*, 43, s. 185-192.

Kutlu, M., Savcı, M., Demir, Y., & Aysan, F. (2016). Young İnternet bağımlılığı testi kısa formunun Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 69-76.

Leung, L. (2004). Net-Generation attributes and seductive properties of the Internet as predictors of online activities and Internet addiction. *Cyber Psychology & Behavior*, 7(3), s. 333-348.

Li, J., Li, D., Jia, J., Li, X., Wang, Y., & Li, Y. (2018). Family functioning and internet addiction among adolescent males and females: A moderated mediation analysis. *Children and youth services review*, 91, 289-297.

Makas, Y. (2008). Lise öğrenimi gören gençlerin İnternet kullanımının psikososyal durum ile ilişkisi. (Tez No. 235344) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi.

Odabaşı, H. F., Kabakçı, I. & Çoklar, A. N. (2007). *İnternet, çocuk ve aile*. Nobel Yayın Dağıtım.

Özgen, F. (2016). Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinde İnternet bağımlılığı ile kişilik ilişkisinin incelenmesi. (Tez No. 422902) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

- Özkan, G. (2019). Ergenlerde İnternet bağımlılığı ve aile işlevselliği ilişkisi. (Tez No. 577721) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Pan, P. Y., & Yeh, C. B. (2018). Internet addiction among adolescents may predict self-harm/suicidal behavior: a prospective study. *The Journal of pediatrics*, 197, 262-267.
- Pawlikowski, M., Altstötter-Gleich, C., & Brand, M. (2013). Validation and psychometric properties of a short version of Young's Internet Addiction Test. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 1212-1223.
- Reiner, I., Tibubos, A. N., Hardt, J., Müller, K., Wölfling, K. & Beutel, M. E. (2017). Peer attachment, specific patterns of Internet use and problematic Internet use in male and female adolescents. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 26(10), 1257-1268.
- Santrock, J. D. (2014). *Ergenlik*. (Çev.Edit.Siyez, D. M.). (14.Basım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sümer, Z. H. (2018). Bireysel terapi. Karataş, Z., & Yavuzer, Y. (Editörler).Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları. (1. Baskı). Pegem Akademi.
- Şahin, M. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinde İnternet bağımlılığı. (Tez No. 279175) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Şahin, M., Çakır, U., Demirbaş Çakır, E., & Polat, A. Ö. (2013). Lise Öğrencileri arasında patolojik İnternet kullanım yaygınlığı: Kocaeli Örneği. *Klinik Psikiyatri*, 16, s. 148-156.
- Şahin, N. (2014). Ergenlik problemleri ve baş etme yöntemleri ile İnternet bağımlılığı arasındaki ilişki. (Tez No. 363255) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Taçoğlu, Ö. (2010). Lise öğrencilerinin İnternet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması. (Tez No. 264036) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Tanrıverdi, S. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinde İnternet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi, (Tez No. 339875) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Tarcan, A. (2005). *İnternet ve toplum*. Anı Yayıncılık.
- Toraman, M. (2013). İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin ortaöğretim öğrencilerinin akademik başarıları ile ilişkisinin incelenmesi. (Tez No. 356159) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Uludoğan, M. (2002). *Eğitimde bilgisayar okur yazarlığı bilgisayara giriş*. Atlas Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Seçkin yayıncılık.
- Yıldız, M. A. (2017). Emotion regulation strategies as predictors of Internet addiction and smartphone addiction in adolescents. *Journal of Educational Sciences & Psychology*, 7(1), s. 66-78.
- Yılmaz, S. (2006). İnternet ve İnternet kafelerin ilk ve ortaöğretim öğrencilerine etkileri (İstanbul Örneği). (Tez No. 210403) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Younes, F., Halawi, G., Jabbour, H., El Osta, N., Karam, L., Hajj, A., & Rabbaa Khabbaz, L. (2016). Internet addiction and relationships with insomnia, anxiety, depression, stress and self-esteem in university students: A cross-sectional designed study. *PloS one*, 11(9), e0161126. doi.org/10.1371/journal.pone.0161126